

שמוליק פרידמן - מועצת החלב, מאל"ה
shmulik@is-d-b.co.il
איציק אברמוביץ - החקלאית

רווחת בע"ח היא הרווח של כולנו

המטרה היא ביצוע מהלך משותף, אשר יכלול את היצרנים, המחלבות, הרופאים המטפלים, משרד החקלאות והשירותיים הווטרינרים ויביא להגברת המודעות לרווחת בע"ח בענף החלב בארץ. נושא זה הוא בעל חשיבות רבה ויש להנחילו למגדלים כנוהל עבודה מחייב. קיימת מגמת עלייה בחשיבות הנושא בעולם החלב המערבי ומן הראוי, שגם אנחנו נציב את עצמנו בשורה הראשונה של המדינות המובילות בתחום זה, כפי שעשינו זאת בהצלחה גדולה מאד בנושא איכות החלב בעשור האחרון

רווחת בע"ח מהי?

רווחת בעלי חיים פירושה יישום שיטות חכמות ורגישות של גידול בעלי חיים במשק חי. רווחת בעלי החיים קשורה בקשר הדוק לשמירה על בריאות בעלי החיים במערכות ייצור חלב. רווחת בעלי החיים מתייחסת לא רק לבעלי חיים מניבי חלב אלא גם ליונקים, לעגלים לפיטום ולעגלות לתחלופה. לרווחת בעלי חיים טובה השפעה חיובית על כלל תהליכי הגידול בכל שלוחה וכן על תנובת החלב. ניתן לתאר את רווחת בעל החיים הכוללת כשמירה על בריאות בעלי החיים. הנמצאים בהרמוניה סבירה עם סביבתם, כאשר צורכיהם הפיזיים, הבריאותיים וההתנהגותיים מסופקים כהלכה, ללא כאב או מצוקה מיותרים או בלתי סבירים. לכל תחום פעילות, מערך של עקרונות קשורים שניתן להיעזר בהם, כדי להגדיר את שיטות הניהול המומלצות.

- הפרמטרים שיעשה בהם שימוש יהיו ספציפיים למערכת ייצור החלב שבנידון. הם עשויים לכלול את המרכיבים הבאים:
- בחינת התנהגויות בעלי החיים המעידות על דחק או מצוקה, לדוגמה, געייה בלתי פוסקת בשל רעב או מחסור במים, תוקפנות בשל היווצרות קבוצות חברתיות מעורבות, הטלת צואה ושתן במכון החליבה או במהלך החליבה, בעיטה במתקן החליבה בשל שיטות חליבה מכאיבות, קצב נשימה מוגבר בשל עומס חום, פחד מבני בני אדם בשל יחס גרוע.
 - הערכת מדד מצב גופני של בעל החיים בכל שלבי גידולו.
 - הערכת מדד הניידות.
 - הערכת מדדים פיזיולוגיים רלוונטיים.
 - הערכת גורמי דחק סביבתיים כגון חום או קור מופרזים, העדר מחסה, הצטברות הפרשות וצפיפות יתר בשטחי המחיה.

יועצים מקצועיים לתקינות הציוד

ליווי צמוד של וטרינר להתייעצות ולטיפול

מתקן טילוף לטיפול בבעיות רגליים

בטיחותי לפרה ולמטלף

- ★ מתלבש על הפרה, וכך נחטק המאבק להכניס את הפרה למתקן ולכן הפרה יותר רגועה.
- ★ כל תהליך הרמת הרגל אורך כמה דקות.
- ★ הפרה נשארת בטבייה המוכרת לה, ולכן רגועה יותר.
- ★ ליווי קיהום הרגליים משרות את יכולת ההתנגדות של הפרה ולא מכאיבה לה.
- ★ הרגליים מקובעות בצורה יציבה וכך נמנעות פציעות ותאונות תוך כדי עבודה..
- ★ מתאים גם לעבודה עם דיסק.

לפרטים והזמנות:

יורם שטיגליץ 050-3111665

חפשו אותנו בפייסבוק "מתקן טילוף שטיגליץ"

שיפוט גופני תקופתי למעקב אחר בעלי החיים ברפת

- גילוי חבלות כגון פגיעות ברגלים, בעטין, פצעים פתוחים, צליעות מרובות בעדר.
- הערכת רמת ההכשרה והמיומנות של המטפלים והזמינות של סיוע וטרינרי.
- הערכת ההלימות של מקורות המזון והמים לצורכי בעלי החיים.
- הערכת תכניות ניהול בריאות העדר והרשומות הרפואיות של בעלי החיים.

לבעלי החיים תהיה גישה למזון ולמי שתייה בכמות ובאיכות מספקת לשמירת בריאות תקינה, אספקת המים תהיה באיכות טובה, ותיבדק ותתוחזק באופן שוטף

טיפול בבעלי חיים

- טיפול טוב בבעלי חיים עומד ביסוד ההצלחה של משק החלב.
- הכרת בעלי חיים והתנהגותם הנורמלית, חיוניים לניטור בריאותם ורווחתם; עובד מיומן יוכל להבין את המשמעות של כל שינוי בהתנהגות בעלי החיים.
- האחראים לטיפול בבעלי החיים צריכים לזהות סימנים מוקדמים של מצוקה או מחלה, כדי לפנות בהקדם לייעוץ או לטיפול וטרינרי.
- אנשים העוסקים בפעילויות וטרינריות יהיו מיומנים מאוד בהליכי טיפול בבעלי חיים שעלולים לגרום סבל, כגון הסרת קרניים, טילוף והמלטות.
- תכניות הדרכה לבעלי משקי חלב יכללו ידע בסיסי על התנהגות בעלי חיים ושיטות עבודה טובות להבטחת רווחת בעלי החיים.

מספוא ומים

- העקרונות הכלליים להבטחת אספקת מזון ומים הם:
- על התזונה המסופקת להתחשב בגילו ובמצבו הפיזיולוגי של בעל החיים, כלומר תנובת החלב אחרי המלטה, בהיריון ובשלב גדילה שונים, בהרכב תזונתי, באיכות המספוא ובגורמים אקלימיים.
- לבעלי החיים תהיה גישה למזון ולמי שתייה בכמות ובאיכות

- וסיכונים שעלולים לגרום למצוקה או לפגיעה לבעלי החיים.
- גדרות, שערים וכבשי העמסה יתוכננו כך שיאפשרו תנועת בעלי חיים טובה וימנעו פציעות.
- מחיצות וגדרות יתוכננו כך שיאפשרו טיפול יעיל בבעלי חיים, לא יסכנו את בעל החיים או העובד ויאפשרו שחרור קל של בעלי חיים.

אזורי האכלה וחצרות לטיפול בבעלי חיים

- סוג המשטח ואזורי האכלה והטיפול יהיו מתאימים למהות ולתדירות השימוש כדי להבטיח שבעלי החיים לא יסבלו מאי נוחות.
- חצרות הטיפול יתוכננו כך שיאפשרו זמן מנוחה/מרבץ מספיק; ויפחיתו מצבים של פגיעה בבריאות בעל החיים ואת הסיכון לדלקות עטין וצליעות.

שיכון עדרי חלב

- מערכות שיכון יתוכננו ויבנו כך שיענו על צורכי בעלי החיים.
- אזורי המרבץ ינוקו בקביעות והריפוד יוחלף כאשר הוא רטוב.
- יש להקצות מרחב מספיק למניעת אי נוחות. צפיפות יתר מגבירה את הדחק החברתי והמיקרוביולוגי בכל קבוצות הגיל, ולכן קיים סיכון מוגבר להתפתחות מחלות. ההנחיה הכללית היא שיש לספק מרחב מינימלי של 4 מ"ר ל-100 ק"ג של מסת גוף (מינימום של 15 מ"ר לפרה שטח מקורה). על המרחב המוקצה בפועל להבטיח כי בעלי החיים זוכים לזמני מרבץ/מנוחה מספיקים.
- על שיטות השיכון והניהול המיושמות להבטיח כי תחלופת האוויר, הטמפרטורה וריכוזי האמוניה, הפחמן הדו-חמצני וגזי הפרש יישמרו ברמות שאינן מזיקות לבעלי החיים.
- יש צורך בתאורה מספקת כדי לאפשר פיקוח על בעלי החיים, אך לא חזקה עד כדי גרימת אי נוחות ושתבטיח כי בעלי החיים יוכלו לקיים מחזור יומי סביר של זמני אור וחושך.
- קבוצות של בעלי חיים צעירים יוחזקו בקבוצות בגודל סביר למניעת דחק חברתי ומיקרוביולוגי וימוינו על פי גודל/גיל למניעת תוקפנות.
- הפרשות יפונו בקביעות ויהיה ניקוז מספיק בשטחי המחיה ובשבילים.

צל ומחסה בחוץ

- יש להגן על בעלי חיים מפני תנאי מזג אוויר קשים והשלכותיהם.
- בתנאי מזג אוויר חם יש לספק צל או אמצעי חלופי לצינון הסביבה.
- בתנאי מזג אוויר קר יש לספק מחסה.
- כאשר חשיפה לתנאי מזג האוויר גורמת להתפתחותן של בעיות בריאות יש לנקוט בפעולות תיקון למזעור השלכות החשיפה.
- בעלי חיים צעירים שהורחקו מאמהותיהם יזכו למחסה מתנאים סביבתיים שעלולים לפגוע ברווחתם (בעיקר מחסה מרוחות קרות ומזג אוויר לא יציב).

שיטות גידול בעלי חיים

טיפול בבעלי חיים

- יש לטפל בבעלי חיים בכל עת באופן הממזער את הסיכון לפגיעה ולמצוקה.
- יש להקצות זמן כדי לצפות בהתנהגות בעלי החיים ולבחון את כל

יונקים צעירים מוחזקים בתנאים מרווחים

- מספקת לשמירת בריאות תקינה, אספקת המים תהיה באיכות טובה, ותיבדק ותתוחזק באופן שוטף.
- מדדי המצב הגופני של בעלי החיים ינוטרו בפרקי זמן קבועים בעיקר לאחר המלטות, שיאי תחלובה והפסקת התחלובה לקראת "היובש". יש לקבוע רמות מינימום הולמות שבכל מקרה של חריגה מהן יש לנקוט פעולת תיקון מיידית או לפנות לייעוץ וטרינרי.

ולדות של פרות חולבות וצאן יקבלו קולוסטרום בכמות מספקת או, אם אינו בנמצא, תחליף קולוסטרום מסחרי מתאים. הזנה בקולוסטרום מומלצת בשש השעות הראשונות לאחר הלידה

- מערכות הזנה ושתיה אוטומטיות, אם קיימות, ינוטרו כדי להבטיח את תפקודן התקין וכל בעיה תתוקן בהקדם.

בעלי חיים צעירים במשק החלב

- ולדות של פרות חולבות וצאן יקבלו קולוסטרום בכמות מספקת או, אם אינו בנמצא, תחליף קולוסטרום מסחרי מתאים. הזנה בקולוסטרום מומלצת בשש השעות הראשונות לאחר הלידה.
- במצבים שבהם לא ניתן להרשות ליונקים לינוק, הם יקבלו מזון נוזלי באופן שיענה על הצורך שלהם לינוק.
- בעלי חיים צעירים יקבלו תזונה מאוזנת של סוגי מספוא מוצקים באיכות טובה מגיל צעיר להתפתחות תקינה של הכרס
- כל ציוד ההזנה שנעשה בו שימוש לבעלי חיים צעירים ינוקה ביסודיות לאחר השימוש.
- השימוש במספוא ינוטר כדי לספק מזון באיכות ובכמות המתאימה לעדרי חלב בתהליכי גדילה.

הסביבה הפיזית

סביבת החליבה

- רצפת המכון וחצר ההמתנה ימנעו החלקות, מנוקזים היטב ונקיים מבוך ומהפרשות.
- מכוני חליבה יתוכננו, יבנו ויתוחזקו כדי למנוע ככל האפשר תקלות

לחשוב גם על פיגוקים לפרות

- יש לנקוט משנה זהירות בטיפול בבעלי חיים הנחלבים לראשונה, ובמידת האפשר ללמד אותם להכיר את מתקן החליבה עוד לפני ההמלטה.

נהלים למניעת כאב לבעלי חיים

- אין לנקוט בהליכים הגורמים לכאב או לאי נוחות מיותרים. יש לשקול שיטות טיפול חלופיות למניעת כאב, לדוגמה גיזום שיער הזנב במקום קיצוצו לשמירת ניקיון העטין.
- טיולף יתבצע על ידי עובד מיומן אם אורך או צורת הטלף חריג

בעלי החיים, לפחות פעם ביום בעת החליבה, או כשהם בסככות ובחצרות.

- בעת טיפול בבעלי חיים יש לקחת בחשבון שיש להם ראייה שונה למרחק ולפרטים. אין לחשוף אותם לרעשים חזקים שלא לצורך.
- בעת ערבוב קבוצות שונות של בעלי חיים, יש לספק מרחב מספיק כך שבעלי החיים החדשים יוכלו להיכנס לתוך מרחב פנוי אם ידחפו הצידה, ולעקוב אחר התנהגותם מקרוב.
- יש לנקוט בגישה רגועה בעת ריסון בעלי חיים, ולהשתמש בצידוד הריסון באופן הממזער את הסיכון לפציעה לבעל החיים ולמטפל.
- נזמים וצידוד לריסון בעלי חיים יתאימו למטרתם ויעשה בהם שימוש באופן שאינו גורם לכאב ואי נוחות מיותרים או מתמשכים.
- רוב מיני עדרי החלב הם חברתיים מטבעם. לכן יש ליישם נוהלי ניהול עדרים וטיפול בבעלי חיים שאינם פוגעים בפעילותם החברתית ואינם מבודדים אותם שלא לצורך, שכן אינסטינקט העדר שלהם חזק מאוד.

חליבה

- החליבה תהיה נוחה ובטוחה לבעל החיים. בעיקר יש להימנע מחליבת יתר או תת חליבה למניעת כאב ונזק לעטינים ולפטמות.
- יש לקבוע סדר חליבה קבוע המתחשב בגיל (מבכירות בהתחלה ופרות בהמשך) במצבים מסוימים ניתן גם להתחשב בשלב התחלובה (פרות מיד לאחר ההמלטה) יזדקקו לחליבה, לעתים תכופות יותר כדי להקל על הלחץ בעטינים.
- כל בעלי החיים ייחלבו לעתים תכופות מספיק במהלך התחלובה להקלת אי הנוחות ולשמירת בריאות העטין.

האפ"ש מייבש מרבצים רטובים כל השנה!

אפר פצלי שמן
הוא הפתרון האידיאלי
כשהמרבץ יבש:

- ✓ העטינים נקיים והפרות נקיות
- ✓ פחות תאים סומטיים בחלב
- ✓ פחות דלקות עטין
- ✓ פחות זבל לפינוי

כפיר אינרליוס בל"ה

התקשרו לחנה ותקבלו את השרות המסור והמהיר
עומדים לשירותכם ומחכים להזמנה ראשונה או חוזרת

טל. 08-6234276 נייד: 057-7790381 פקס. 08-6234277 חנה

ניהול בריאות העדר

- סעיף זה דן בניהול בריאות העדר בקשר לרווחת בעלי חיים. הסוגיות העיקריות הן:
 - צליעה, דלקת העטין, פציעות ומחלות מטבוליות אצל פרות חולבות.
 - שלשול אצל עגלים.
 - מחלות דרכי הנשימה.
 - מחלות ומדבקות בקרב עדרי חלב מכל הגילאים והמינים.

וטרינרים הם מומחים לבריאות בעלי החיים ויש לפנות אליהם בכל הקשור לניהול בריאות בעלי חיים.

ניהול מצבי צליעה

- על הטיפול בבעלי החיים למזער את שכיחות מקרי הצליעה. לשם כך על המדרכים, השבילים ומקומות המרבץ של בעלי חיים לא לגרום ללחץ מיותר על הטלפיים והרגליים.
- יש להעריך את נייחות הפרות באמצעות שיטת מדידה תקנית המאפשרת גילוי מוקדם של צליעה, ורמות הצליעה ינוטרו וייחקרו בעת הצורך, כדי לעמוד על גורמי היסוד לצליעה ולהעניק טיפול מתאים.
- יש לבדוק את הטלפיים לעתים תכופות והטיפול בטלפיים יתבצע במועד המתאים, בעזרת סיוע מקצועי בעת הצורך.

תכניות ניהול בריאות העדר

- תכנית נאותה לטיפול בבריאות העדר צריכה לכלול:
 - טיפולים מונעים למצבים מדאיגים ותכניות חיסונים לפי הצורך, וכן לטיפול בבעלי חיים חולים או פצועים;
 - מתן תוספי מינרלים וויטמינים לתיקון מצבי חסך בעת הצורך;
 - התחשבות בצורך לשמור על רמת ניקיון והיגיינה הולמת של שטחי המחיה של בעלי החיים, ומתקני החליבה.
- יש ליישם תכנית בטיחות ביולוגית בעת הכנסת בעלי חיים חדשים שמצב התחלואה שלהם אינו ידוע למשק. התכנית עשויה לכלול צעדי מנע ישימים כגון חיסונים וטיפול נגד טפילים ולקחת בחשבון שיהיה לעתים צורך בתקופת הסגר/בידוד.
- מערכת תיעוד הרלוונטית לתכנית בריאות בעלי החיים שכן ניטור שוטף של הרשומות מסייע לניהול וחושף במהירות תחומים בעייתיים. הדרישות המינימליות המומלצות לניהול רשומות כוללות:
 - שיעורי תמותה וגורמיהם על פי קבוצות גיל;
 - קשיי רבייה והפלות, מקרי מוות של ולדות;
 - רמות צליעה בתוך העדר ימדדו בקביעות ובעת הצורך ייחקרו כדי לעמוד על גורמי היסוד ולנקוט בצעדי מנע הולמים;
 - רמת השכיחות והפרטים של מחלות ופציעות הניתנות למניעה;
 - שכיחות דלקת העטין; גורמים פתוגניים, מבחני רגישות.
 - חיסונים, בדיקות;
 - כל הטיפולים מתרופות וזמני איסור לשיווק חלב ובשר.

שחיתת חירום

כאשר יש צורך להמית בעלי חיים חולים או נגועים, או הסובלים מכאב, יש לעשות זאת באופן המונע כאב מיותר תוך שימוש באמצעים רפואיים. ■

וגורם לצליעה. בכל רפת מומלץ לבצע, על ידי בעל מקצוע מיומן, טיולף מונע לפחות פעם בשנה.

- גדיעה וקיצוץ קרניים יתבצעו תוך התחשבות ברווחת בעל החיים תוך שימוש בחומרים מאלחשים.
- הליכים וטרינריים יבוצעו באמצעות טכניקות הממזערות את פוטנציאל הכאב, לדוגמה שימוש בהרדמה מקומית, תרופות הרגעה ומשככי כאבים.
- בעלי החיים יסומנו בברור כדי לאפשר את זיהויים לצורך בדיקות לאחר ניתוחים.

שיטות רבייה, המלטה וגמילה

- זכרים בעלי סיכוי גבוה להוליד צאצאים במשקל לידה נמוך יזווגו עם נקבות צעירות או קטנות ממדים, שכן המלטת ולדות גדולים עלולה לגרום לנזק משמעותי לנקבות קטנות.
- בעלי חיים ששעת המלטה שלהם קרובה יקבלו מקום שקט והיגייני שבו יוכלו להמליט ללא הפרעות ויזכו להשגחה קפדנית.
- במקרה של קשיי המלטה, יש לספק מיד סיוע מתאים.
- בעלי חיים שאינם מסוגלים לעמוד כתוצאה מקשיי המלטה או מחלה מטבולית יקבלו מזון ומים ומחסה מפני מזג אוויר קשה, וירבצו על ריפוד או משטח רך.
- השימוש במתקן להנפה ולתמיכה בבעלי חיים רובצים יהיה זהיר ועל פי כל הוראות היצרן; העיקר, בעלי החיים יהיו מסוגלים לנשום בחופשיות ולא יסבלו מאי נוחות מיותרת.
- הזנת בעלי חיים צעירים על ידי נקבות מיניקות לא תפגע ברווחת אף אחד מהם ותבוצע תוך כדי גרימת דחק מינימלי לשני הצדדים.
- הליכים לאבחון היריון, הזרעה מלאכותית והעברת עוברים יבוצעו אך ורק על ידי עובדים מיומנים שקבלו הכשרה מתאימה.

שינוע בעלי חיים בתוך המשק ומחוצה לו

- במהלך השינוע יש להבטיח כי כלי הרכב מתאימים וכי בעלי החיים אינם צפופים מדי.
- כל בעלי החיים שנבחרו לשינוע מחוץ למשק יהיו כשירים כנדרש כדי לעמוד במסע המתוכנן מבלי שיסבלו מכאב או מצוקה בלתי סבירים או מיותרים - במקרה של ספק יש להתייעץ עם וטרינר. בעלי חיים שאינם מסוגלים לעמוד בכך לא ישונעו ויש לבצע שחיתת חירום הומנית בתוך המשק.
- יונק שנגמל מחלב שישונע מהמשק יוזן בו ביום בלפחות מחצית מהמנה היומית של קולוסטרום או חלב רגיל לפני השינוע.
- שטחי האיסוף לצורך שינוע בעלי חיים צעירים יספקו מחסה ונוחות הולמים לכל ויאפשרו את הטיפול בהם.
- העמסה ופריקה יתבצעו באמצעות רמפות העמסה ופריקה מתאימים.
- בעת קבלת בעלי חיים חדשים יש להקפיד:
 - להחזיק אותם בסביבה שקטה עם מספוא ומים למשך תקופת הסתגלות הולמת;
 - לשים לב היטב להתנהגותם;
 - לצרף אותם לקבוצה מתאימה במועד המתאים (לפחות חודש לאחר הגעתם-בטיחות ביולוגית).